

แนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

Developing in Klong Chanuan to Wellness Tourism in Surat-thani

◆ เกสสิณี ตริพงษ์พันธุ์

อาจารย์สังกัดสาขาวิชาการท่องเที่ยว วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Kessini Tripongpun

Lecturer at Suratthani Rajabhat University, E-mail: kessini.tri@sru.ac.th

Received: August 9, 2019 ; Revised: September 20, 2019 ; Accepted: September 25, 2019

Abstract

The research objectives are 1) To study the current level of the Klong Chanuan Hot Spring 2) To study the development approaches of the Klong Chanuan Hot Spring 3) To develop Klong Chauan hot spring to become a wellness tourism attraction and 4) To study satisfaction of the development of hot springs to wellness tourism. The chosen research method was a combination of the qualitative and quantitative methods. The results of the study showed, firstly, standard level to accommodate tourists has passed the criteria. As for the criteria for water temperature below 36 degrees celsius, it is not possible to develop into the direction of the hot springs according to its standards. Secondly, the development approaches to become "Ton Nam Yen Klong Chanuan" are categorized into two parts as follows: Part 1 : Main standards of health tourism sites. There are 5 criteria that are not passed. Criterion 1 Water quality appropriateness for service. Criterion 2 Rooms, hot springs and swimming pool. Criterion 3 Bath room, restrooms and Changing room. Criterion 4 safety management and criterion 5 environmental management. Part 2: The potentiality of natural hot springs to become wellness tourist attraction. Criterion 1 tourist attraction points. A full score of 50 with assessment results of 4 points. And criterion 3 space utilization management for sustainability. A full score of 50 with assessment results of 11 points. Thirdly, further developments include a scientifically evaluation of water, building of basic structures for bathing and swimming and security and environment management. Lastly, a study in relation to satisfaction with development demonstrates that majority of the tourists are female under 20 years old studying high schools and come from southern of Thailand. As for the satisfaction towards the standards development of tourist attractions, the overall result is at a

moderate level. The tourists are satisfied with the materials used to deliver water for service, temperature label which is displayed water properties and leaves and scrap are being filtered before opening time. As for the aspect of satisfaction in the potential of being a wellness tourism attraction, the overall result is at a high level. Tourists are satisfied with the potential of being a wellness tourism destination and the management of the use of space for high level of sustainability.

Keywords : Wellness Tourism, Hot Spring Management

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับมาตรฐานของบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวน 3) เพื่อพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาน้ำพุร้อนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณผสมกัน ผลการศึกษา พบว่า ประการแรก ระดับมาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยวผ่านเกณฑ์ ส่วนด้านเกณฑ์สำหรับอุณหภูมิของน้ำต่ำกว่า 36 องศาเซลเซียส ไม่สามารถพัฒนาเป็นทิศทางของน้ำพุร้อนตามมาตรฐานได้ ประการที่สอง แนวทางพัฒนาเป็น “ท่อน้ำเย็นคลองฉนวน” แนวทางการพัฒนาส่วนที่ 1 ด้านมาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีทั้งหมด 5 เกณฑ์ที่ไม่ผ่าน คือ เกณฑ์ที่ 1 คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ เกณฑ์ที่ 2 ห้องและบ่อแช่น้ำพุร้อน สระว่ายน้ำ เกณฑ์ที่ 3 ด้านห้องอาบน้ำ บ่อแช่ และสระว่ายน้ำ เกณฑ์ที่ 4 การจัดการด้านความปลอดภัย และเกณฑ์ที่ 5 ด้านจัดการสิ่งแวดล้อม และส่วนที่ 2 ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ เกณฑ์ที่ 1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 50 ผลการประเมิน 4 คะแนน และเกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน คะแนนเต็ม 50 ผลการประเมิน 11 คะแนน ประการที่สาม การพัฒนาที่เกิดขึ้น คือ การนำน้ำไปตรวจประเมินตามหลักวิทยาศาสตร์ สร้างสิ่งก่อสร้างพื้นฐานที่สามารถจัดลงแช่น้ำและเล่นน้ำได้ จัดการด้านความปลอดภัย และการจัดการสิ่งแวดล้อม ประการสุดท้าย ความพึงพอใจต่อการพัฒนา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุต่ำกว่า 20 ปี กำลังศึกษาระดับการศึกษาชั้นมัธยม และเดินทางมาจากภูมิภาคภาคใต้ ส่วนความพึงพอใจต่อการพัฒนาด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยวพอใจด้านวัสดุที่ใช้ส่งน้ำเพื่อให้บริการ ป้ายอุณหภูมิที่แสดงรวมถึงคุณสมบัติของน้ำ และมีการกรองใบไม้และเศษวัสดุ ส่วนประเด็นความพึงพอใจด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักท่องเที่ยวพึงพอใจในด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและด้านการจัดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อความยั่งยืน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แนวทางการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อน

บทนำ

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเน้นสุขภาพโดยเฉพาะประเทศกลุ่ม BRIC ได้แก่ ประเทศบราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน ซึ่งคาดการณ์ว่านักท่องเที่ยวจีนในอนาคตจะมีการหลั่งไหลมาท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน เพราะจากสถิตินักท่องเที่ยวเข้าประเทศไทย ในปี 2559 พบว่ามีนักท่องเที่ยวจีนหลั่งไหลเข้ามาช่วงเดือนกรกฎาคม จำนวนมากถึง 865,355 คน (Ministry of Tourism and Sport, 2018) ในประเทศไทยด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อยุทธศาสตร์การพัฒนาไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) และมุ่งสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Wellness) กำลังเดินหน้าอย่างได้ผล ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลกมีมูลค่า 1.6 ล้านล้านบาท ขยายตัวปีละเกือบ 10 เปอร์เซ็นต์ ช่วยสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้ประกอบการ เดิมน่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 30

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อยุทธศาสตร์การพัฒนาไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) และมุ่งสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Wellness) ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลกมีมูลค่า 1.6 ล้านล้านบาท ขยายตัวปีละ 10 เปอร์เซ็นต์ เดิมน่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 และประเทศไทยน่าจะเป็นหนึ่งในประเทศเป้าหมายสำหรับลูกค้ากลุ่มสังคมผู้สูงอายุที่ต้องการดูแลสุขภาพและในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงในสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือน โดยสามารถยืนยันได้จากงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านที่ทำให้นักท่องเที่ยวจากยุโรปที่ต้องการหาประสบการณ์และเรียนรู้สถานที่ท่องเที่ยวใหม่ (Esichaikul R., & Songsoontornwong C., 2009) ชาวญี่ปุ่นที่ต้องการไปสัมผัสประสบการณ์แปลกใหม่ ได้รับความรู้จากมัคคุเทศก์ที่ต้องอธิบายรายละเอียดมากกว่ากลุ่มคนอายุน้อย (Aswin Sanpikul, 2007) ซึ่งในอนาคตการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจะทำได้ให้มากขึ้นและต้องทำให้นักท่องเที่ยวอยู่ได้นานขึ้นด้วย ดังนั้น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้มีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนธรรมชาติขึ้น เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติอย่างชัดเจน โดยเน้นในด้านการกำหนดมาตรฐานที่จำเป็นสำหรับการบริการ คำนึงถึงด้านความปลอดภัยเป็นสำคัญ และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกณฑ์เหล่านี้สามารถประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น (Ministry of Tourism and Sport, 2018)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีกระจายอยู่ในอำเภอพุนพิน ไชยา ท่าฉาง บ้านนาสาร บ้านนาเดิม เคียนซา กาญจนดิษฐ์ และเวียงสระสถานที่ใหม่เพิ่งถูกค้นพบ ผู้วิจัยเล็งเห็นปัญหาของการท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีการกระจุกตัวในแหล่งท่องเที่ยวหลักประเภทเกาะต่าง ๆ รวมถึงเขื่อนรัชชประภา เขาesk ดังนั้น การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถกระจายนักท่องเที่ยวให้มาในสถานที่ท่องเที่ยวรองของจังหวัดสุราษฎร์ธานีส่งผลให้การกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

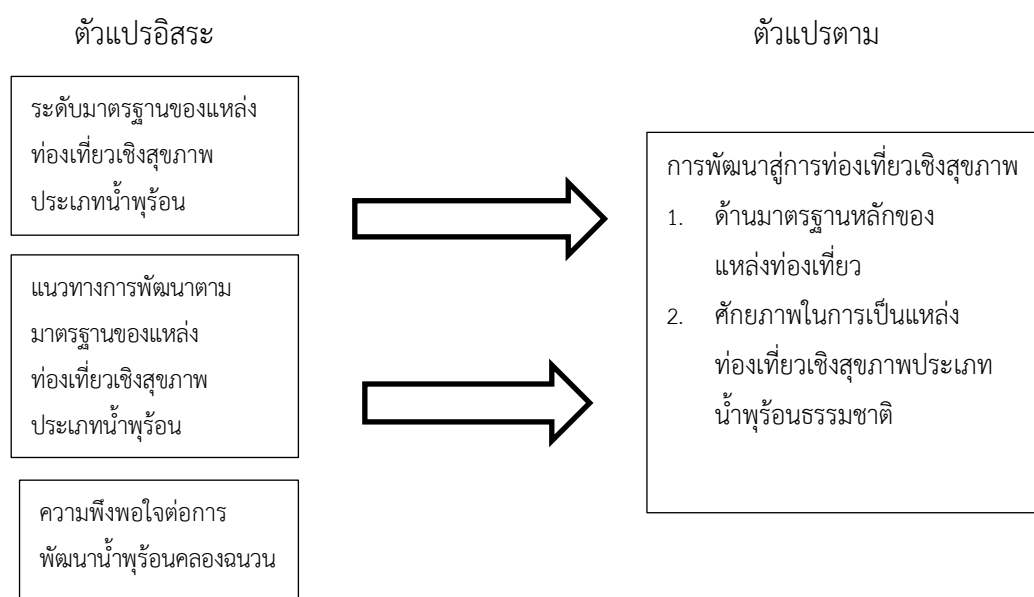
แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการสกัดตัวแปรที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภท น้ำพุร้อน พร้อมทำการวิเคราะห์แต่ละประเด็นที่มีทิศทางความเป็นไปได้ของบริบทพื้นที่คลองฉนวน

นักวิจัยได้ใช้ตัวแปรที่เหมาะสมกับตั้งแต่การเริ่มต้นวิเคราะห์น้ำพุร้อนแหล่งใหม่เพื่อพัฒนาให้เข้าสู่มาตรฐานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์คุณสมบัติของน้ำ เช่น สารกัมมันตรังสี สารอื่น ๆ และเชื้อโรคที่ปนเปื้อน (Achariyabout, P., 2010; Kaew-on, S., Noipa, A & Sungpud, J. (2009). ; Pongsawat, S., 2015; Lin et.al, 2010; Jaaoh, D., Intan, M., & Jhelee, A., 2019) หลังจากนั้นนำมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมี 2 หลักเกณฑ์ คือ 1) มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ องค์ประกอบทางกายภาพ และชีวภาพของน้ำพุร้อนธรรมชาติที่ต้องสอดคล้องกับการรักษาทางการแพทย์ และคำนึงถึงกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย มีทั้งหมด 5 เกณฑ์ คือ 1) คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ 2) ห้องแช่น้ำพุร้อน/ บ่อแช่น้ำพุร้อน/ สระว่ายน้ำ 3) ห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า 4) การจัดการด้านความปลอดภัย และ 5) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (Pensup, S. & Saengsirirot, P., 2015; Ministry of Tourism and Sport., 2018) และ 2) ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน ซึ่งน้ำพุร้อนของประเทศไทยมีลักษณะที่แตกต่างกันเฉพาะแหล่ง มีจุดที่น่าสนใจ เช่น ขนาดของบ่อน้ำพุร้อน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบริเวณน้ำพุร้อน โดยเป็นตัวกำหนดว่าแหล่งนั้นมีศักยภาพเพียงพอที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ มีทั้งหมด 3 เกณฑ์ คือ 1) แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว และ 3) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Bodthongdee, U., 2010; Lin et.al, 2010; Mayor, V. , 2012; Pensup, S. & Saengsirirot, P., 2015; Leawroongruang, A., 2011; Sangpikul, A., 2007; Petcharaporn, N., 2015; Srithong, A., 2016 & Moungdit., N.)

ดังนั้น งานวิจัยนี้เริ่มต้นด้วยการหาคุณสมบัติของน้ำพุร้อน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เน้นการมีส่วนร่วม (Chuamuangphan, N. et.al , 2018) มีการบริหารจัดการ เน้นความโปร่งใส การออกกฎระเบียบและตรวจสอบได้ (Pongwiritthong, R., 2015) เช่น การออกแบบภูมิทัศน์โดยพื้นฐานธรรมชาติคงเดิม ให้มีความร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ มีการนวดสปา แผนไทยไว้ให้บริการ การพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น (Buaket, S., 2015; Moungdit., N., 2016; Srithong, A., 2016 & Waseeweerasi, W., 2015)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับมาตรฐานของบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวน
3. เพื่อพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาน้ำพุร้อนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ออกแบบในลักษณะการให้ความสำคัญต่อรายละเอียดของมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ น้ำพุร้อนและแนวทางการพัฒนาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการสัมภาษณ์ การบันทึก การสนทนา และการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการพรรณนา ทำการสำรวจบริบทชุมชน ความเป็นมา ตรวจสอบมาตรฐาน แนวทางการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และงานวิจัยนี้มีการสำรวจความพึงพอใจโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทำการวัดความพึงพอใจต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แหล่งใหม่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี รายละเอียดในลำดับต่อไปนี้จะขออธิบายถึงการศึกษาของพื้นที่ดังกล่าวโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยมีขั้นตอนสำคัญในการรวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วยรายละเอียดรายประเด็น ดังนี้

1.1 การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) โดยนักวิจัยทำหน้าที่ชวนสนทนา และมีผู้ช่วยวิจัยคอยจดบันทึกด้วยการบันทึกเทปและการจดการสนทนา โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน นักเรียน ผู้ประกอบการร้านอาหารและขายของชำ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกในแต่ละวงมีประมาณ 5 - 10 คน ถัดมาได้สัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะจงโดยการเดินทางไปบริเวณน้ำพุร้อนคลองฉนวน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน นักเรียน ผู้ประกอบการร้านอาหารและขายของชำ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ละวงมีประมาณ 2 - 5 คน ในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจากหลายแหล่งและหลายวิธี เนื่องจากผู้วิจัยปรารถนาจะตรวจสอบความเชื่อมั่นและถูกต้องของข้อมูลตามหลักเกณฑ์การทดสอบสามเส้า (Triangulation) พร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการสนทนา เช่น แอปพลิเคชันอัดเสียงในโทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายรูป อาหารว่าง เป็นต้น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ของพื้นที่คลองฉนวน

วิธีการรวบรวมข้อมูล	กลุ่มคนให้ข้อมูลในพื้นที่คลองฉนวน											
	ผู้นำชุมชน		ประชาชน		นักเรียน		ผู้ประกอบการ		เจ้าหน้าที่		นักวิจัย	
	จำนวน กลุ่ม	จำนวน คน	จำนวน กลุ่ม	จำนวน คน	จำนวน กลุ่ม	จำนวน คน	จำนวน กลุ่ม	จำนวน คน	จำนวน กลุ่ม	จำนวน คน	จำนวน กลุ่ม	จำนวน คน
การสนทนาแบบเจาะจง	1	3	1	10	1	15	1	5	1	5	1	1
การสนทนาแบบกลุ่ม	1		1		1		1		1		1	
การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบ		3		5		5		3		5		1
การสังเกตและการรวม		3		5		5		3		5		1

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการณ์วิธีการให้ข้อมูลของกลุ่มในแต่ละประเด็น ได้เล็งเห็นความมุ่งมั่น ช่วยกันตอบ ช่วยกันคิด ในด้านสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนคลองฉนวน โดยจำนวนที่ได้แสดงในตารางผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จนข้อมูลที่ได้ในแต่ละประเด็นซ้ำกันและไม่มีประเด็นใหม่เกิดขึ้น ระยะเวลาที่นักวิจัยเดินทางไปมีการเดินทางไป เดือนละ 2 ครั้ง นัดแต่ละกลุ่มสนทนากันจนครบประเด็น

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการเก็บข้อมูลได้ทำการซักซ้อมความเข้าใจในแนวคำถามของแต่ละข้อเป็นอย่างดี งานวิจัยครั้งนี้ใช้แบบประเมินมาตรฐานของบ่อน้ำพุร้อนตามกรมการท่องเที่ยว และการตรวจคุณภาพน้ำพุร้อนคลองฉนวนเป็นข้อคำถาม รวมถึงมีการถามถึงด้านปัญหาของการพัฒนาน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการตามหลักการรังสรรค์วิทยา (Constructivism) โดยทำการตีความหมายและแบ่งหมวดหมู่ เปรียบเสมือนกับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกข้อมูลจากหลากหลาย กลุ่มบุคคลมาบูรณาการเชื่อมต่อเสริมกันและกัน (Embedded Multiple Cases) ที่เป็น

การรวมข้อมูลผสมผสานกัน และนำมาประกอบสร้างซึ่งประเด็นที่สำคัญ ประวัติความเป็นมาของน้ำพุร้อนที่มีมากกว่า 100 ปีและยังไม่มีใครสามารถพัฒนาได้สำเร็จ เรื่องราวของอุณหภูมิ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่าการวิจัยจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตามการวิจัยนี้ได้มีกระบวนการ ดังนี้

1) การกำหนดแนวคำถาม (Interview Guide) ที่ประกอบด้วยเนื้อหาตามคำถาม เช่น เรื่องราว ประวัติ และความเชื่อของน้ำพุร้อนมีความสำคัญต่อชาวบ้านบริเวณนี้อย่างไร

2) พื้นที่ใกล้เคียงเป็นที่ของใครและบริเวณดังกล่าวสามารถพัฒนาร่วมกันกับการพัฒนา น้ำพุร้อนได้หรือไม่ พื้นที่น้ำพุร้อนควรพัฒนาแนวทางไหน เป็นต้น

3) นักวิจัยจะมีการถามคำถามด้วยการใช้ภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาใต้ ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความใกล้ชิดกับผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ได้เร็วขึ้นและได้รับข้อมูลที่แม่นยำ

1.4 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

ก่อนลงพื้นที่นักวิจัยได้ประชุมกับผู้ช่วยงานวิจัย คือ นักศึกษา เพื่อทำความเข้าใจข้อคำถามและประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ประชากรวิจัย

ประชากรเป้าหมายการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการน้ำพุร้อนคลองฉนวน จำนวนนักวิจัยไม่ทราบประชากรที่แน่นอนเนื่องจากกลุ่มท่องเที่ยวคลองฉนวนได้จัดตั้งมาพร้อมกับการเริ่มทำวิจัย จึงได้เริ่มจัดเก็บสถิติตั้งแต่เดือนเมษายน 2561 ถึงเดือนกรกฎาคม 2561 ส่วนใหญ่มีการท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ คือ วันเสาร์และวันอาทิตย์ มีนักท่องเที่ยว จำนวน 95 คน

2.2 การสุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนน้ำพุร้อนคลองฉนวนมีจำนวนน้อย ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างในการหาความพึงพอใจในการใช้บริการน้ำพุร้อนคลองฉนวน จึงคิดเป็น 76 คน นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม จำนวน 80 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Robert V.Krejcie and Eayle W. Morgan Robert V.Krejcie and Eayle W. Morgan., 1970)

2.3 การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างรายละเอียดของคำถามที่มีคำตอบชัดเจน (Structured Questionnaire) โดยการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างและองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเดินทางจากภูมิภาค ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านมาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ และตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

2.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test ANOVA

ผลการวิจัย

การวิจัยทั้งรูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับมาตรฐานของบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนในปัจจุบัน

ข้อมูลสรุปด้านการปรับปรุงมาตรฐานน้ำพุร้อนคลองฉนวนน้ำแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินผล โดยมีการสรุปออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ยังอยู่ในสภาพที่ไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุง เกณฑ์การประเมินทั้งหมด 5 เกณฑ์ต้องปรับปรุงการให้บริการ มาตรฐานของเกณฑ์ทั้ง 5 ข้อ ผลสรุปว่า เกณฑ์ที่ 1 ด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ ในปัจจุบันได้มีการนำไปตรวจประเมินตามหลักวิทยาศาสตร์ ผลสรุปการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำผิวดินของน้ำพุร้อนคลองฉนวน พบว่า พารามิเตอร์ที่ตรวจวัดส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้นค่า ค่าบีโอดี (Biochemical Oxygen Demand) รังสีแอลฟา (Alpha) รังสีเบตา (Beta) คอปเปอร์ (Copper) แมงกานีส (Manganese) ตะกั่ว (Lead) แคดเมียม (Cadmium) และมีโลหะหนักที่ตรวจพบ มีจำนวน 3 ชนิด คือ 1) ทองแดง (Cu) 2) แมงกานีส (Mn) และ 3) ตะกั่ว (Pb) มีผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ผลการวิเคราะห์โลหะทั้ง 3 ชนิด มีค่าเกินมาตรฐานเพียงเล็กน้อย เกณฑ์ที่ 2 มีการแบ่งสัดส่วน มีบ่อน้ำพุร้อนแต่ยังไม่ได้จัดให้ลงแช่ และไม่มีสระว่ายน้ำ เกณฑ์ที่ 3 ยังไม่มีสิ่งก่อสร้างของห้องอาบน้ำ ห้องสุขาและห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า เกณฑ์ที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยตลอดระยะเวลาที่ให้บริการ และเพิ่มเติมการปฐมพยาบาลให้กับนักท่องเที่ยวที่เกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวในบริเวณคลองฉนวนและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เกณฑ์ที่ 5 มีการจัดการกำจัดของเสียต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ ทั้งแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและพื้นที่โดยรอบคลองฉนวน และไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่จะไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพและภูมิประเทศของพื้นที่ดั้งเดิม

ส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ผลการประเมินบ่อน้ำพุร้อนมีค่าการประเมินน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า ด้านศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของน้ำพุร้อนคลองฉนวน ควรมีการพัฒนาสิ่งที่เป็นจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว และการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

2. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 ศึกษาแนวทางและการพัฒนาน้ำพุร้อนคลองฉนวน

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนจะต้องมีการวางแผนร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและชุมชนตามหัวข้อมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

องค์ประกอบที่ 1 มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

เกณฑ์ที่ 1 อุณหภูมิของน้ำ 34 องศาเซลเซียส อุณหภูมิของน้ำยังไม่เข้าเกณฑ์น้ำพุร้อน จึงมีแนวทางพัฒนาเป็นน้ำพุเย็น หรือท่อน้ำเย็นคลองฉนวน มีกระบวนการกรองเบื้องต้น ทุกวันช่วงเช้าเพื่อนำสิ่งปะปน เช่น ใบไม้ เศษไม้ ออกไปก่อนการให้บริการ ไม่มีการใช้วัสดุที่ใช้ในท่อส่งเนื่องจากน้ำไหลออกไปเองไปประจบกับคลองฉนวน และบริเวณที่ให้บริการมีการแช่น้ำและน้ำจะไหลออกไปสู่คลองฉนวนไม่ได้นำกลับมาใช้น้ำมีการกรองโดยธรรมชาติอยู่แล้ว

เกณฑ์ที่ 2 ห้องแช่น้ำพุร้อน บ่อแช่น้ำพุร้อน สระว่ายน้ำ ไม่สามารถพัฒนาพัฒนาเป็นห้องแช่น้ำและสระว่ายน้ำได้ เนื่องจากชาวบ้านมีความเห็นตรงกันว่าจะรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ไม่ต้องการให้มีท่อน้ำนำไปไปสู่ห้องแช่น้ำหรือสระว่ายน้ำตามสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป แต่ชาวบ้านวางแผนการพัฒนาเป็นลักษณะการแช่บริเวณทางออกของน้ำ เรียกว่า 3 แยก บริเวณน้ำไหลออกเชื่อมไปคลองฉนวนเท่านั้น มีการวางแผนเรื่องป้ายด้านการให้ความรู้ ได้แก่ ประเภทของท่อน้ำเย็น และประโยชน์ในการใช้บริการ มีคำแนะนำ ประกาศแจ้งสำหรับผู้ใช้บริการที่มีโรคประจำตัว การวางแผนเรื่องป้ายจะทำให้เข้าใจง่าย มองเห็นได้ชัดเจนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จะทำรูปแบบของการ์ตูนตัวแสดงของตัวละครหนึ่งตะลุงและมโนห์รา เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงมีการแสดงของศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้ การถ่ายเทของอากาศเป็นลมจากธรรมชาติและแสงสว่างเพียงพอในบริเวณที่ให้บริการมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลสลับกันดูวันละ 1 ครั้วเรือน สำหรับอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาที่ให้บริการ ตั้งแต่ 10.00 - 16.00 น. และติดตั้งนาฬิกาบริเวณที่แช่น้ำ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างป้ายให้ความรู้ คำแนะนำ ประกาศแจ้งเตือนบริเวณท่อน้ำเย็น

ที่มา: Line Store (2018)

เกณฑ์ที่ 3 ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า การวางแผนด้านนี้ชาวบ้านมีการเขียนแปลนสำหรับสร้างศาลาอเนกประสงค์พร้อมกับห้องอาบน้ำ ห้องสุขา ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า พร้อมล็อกเกอร์ที่ให้อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ แยกสัดส่วนชาย - หญิง พร้อมติดป้ายสัญลักษณ์ที่ชัดเจน มีน้ำใช้ที่สะอาด มีติดตั้งราวจับสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ โดยจะเข้าแผนของงบประมาณในปี 2563 จากหน่วยงานรัฐหรือเอกชน รวมถึงมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ พร้อมยื่นงบประมาณ

เกณฑ์ที่ 4 การจัดการด้านความปลอดภัย การวางแผนในการอบรมชาวบ้านให้มีความรู้เบื้องต้นในการปฐมพยาบาล การช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางน้ำ จำนวน 5 คนและนำไปฝึกต่อให้กับชาวบ้านคนอื่น ๆ มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จัดซื้อมาเพื่อที่จะเตรียมพร้อมให้แก่นักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ติดตั้งระบบเตือนภัย อุปกรณ์ดับเพลิง และโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Walkie Talkie)

เกณฑ์ที่ 5 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมการขุดเจาะและการสูบน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์มีการใช้เป็นประปาหมู่บ้าน มีการจัดถังขยะบริเวณพื้นที่ที่มีจำนวน 3 ถัง และมีการคัดแยกขยะ จะมีการนำไม้ไผ่ตีกรอบให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมและนำถังใส่ไว้เพื่อให้กลมกลืนกับธรรมชาติ ชาวบ้านจะมีการจัดเวรสำหรับการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลที่ถูกลักษณะและไม่รบกวนกิจกรรมท่องเที่ยว มีการวางแผนด้านการจัดการน้ำเสีย และแผนการติดตามด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

เกณฑ์มาตรฐาน เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวได้คะแนนประเมิน 4 คะแนน คะแนนเต็ม 50 เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้คะแนน 25 คะแนนเต็ม 25 คะแนน และ เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ได้คะแนน 30 คะแนน คะแนนเต็ม 50 คะแนน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว นักวิจัยร่วมกับชุมชนลงพื้นที่โดยแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่มีการดัดแปลงจนทำให้สภาพธรรมชาติที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไป และสามารถเป็นจุดดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะเรื่องเล่าและความเชื่อ พื้นที่บริเวณโดยรอบมีการทำการเกษตรของชุมชน โดยมีการวิเคราะห์ปริมาณน้ำร้อนที่ออกมา มีความร้อนและความน่าสนใจในระดับใด ลักษณะแรงดันพุ่งน้ำขึ้นจากระดับพื้น ความร้อนต่ำกว่ามาตรฐาน คือ 34 องศาเซลเซียส ไม่มีกลิ่นของกำมะถัน ขนาดของน้ำพุร้อน มี 3 บ่อโดยมากกว่า 2 - 3 ตารางเมตร ความสมบูรณ์ของธรรมชาติโดยรอบ ความนิยมที่จะมาอาบน้ำเพื่อการรักษาโรค

เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว มีจำนวน 3 เส้นทาง โดยเป็นการเข้าจากด้านบริเวณด้านหน้าผ่านสวนยางของชาวบ้าน และได้ขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวผ่านเพื่อเข้าชมและท่องเที่ยว และด้านข้างบริเวณสวนปาล์ม โดยผู้ใหญ่บ้านได้จัดสรรให้ขายอาหาร โดยปราศจากโฟม และมีการจัดการขยะโดยแยกขยะอย่างชัดเจน ขนาดพื้นที่แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีขนาดเล็กกว่า 100 ตารางวา มีการวางแผนสร้างศาลาและสิ่งอำนวยความสะดวกจากไม้และทาสีให้กลมกลืนกับธรรมชาติ มีการใช้น้ำพุร้อนเป็นน้ำประปาในหมู่บ้าน จะเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่วัดเวียง ที่คลองฉนวน วัดคลองฉนวน การพายเรือชมธรรมชาติของยุวมัคคุเทศก์ เรียนรู้การทำข้าวไร่คลองฉนวน ข้าวไร่เพื่อสุขภาพ ปราศจากสารเคมีและวัตถุกันเสีย

เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การวางแผนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ไม่เกิดความเสื่อมโทรมหรือการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติ ไม่มีการดัดแปลงบริเวณน้ำพุร้อนยังคงสภาพธรรมชาติเดิมไว้ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น มีการวางแผนสร้างศาลาอเนกประสงค์โดยใช้ไม้และปูน

ซึ่งจะมีการทำให้กลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด ชาวบ้านได้ระดมความคิดเห็นและวางแผนไปศึกษาดูงานบริเวณต่างอำเภอ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีการจัดการของพื้นที่ที่มีบริบทคล้ายกัน มีการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนเป็นน้ำประปาของหมู่บ้านและมีการบำบัดน้ำเสียโดยธรรมชาติ บริเวณดังกล่าวมีการจัดสรรพื้นที่การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความสะดวกพอสมควรเนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ที่ยังไม่มีการได้รับงบประมาณจากหน่วยงานใด ๆ มีการจัดการด้านขยะและสิ่งปฏิกูลเป็นอย่างดี เนื่องจากชาวบ้านมีการวางแผนเพื่ออบรมการอนุรักษ์และรักษาสีเขียวตลอดทุกปี โดยสามารถนำไปใช้ในหมู่บ้านและบริเวณน้ำพุร้อนได้อีกด้วย มีการวางแผนการดำเนินงานจากแผนการจัดการด้านการใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดความยั่งยืน รวมถึงการศึกษาในครั้งนี้นักชุมชนคลองฉนวนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ชาวบ้านร่วมกับนักวิจัยวางแผนพัฒนาน้ำพุร้อนเป็นน้ำพุเย็น เรียกว่า ท่อน้ำเย็น คลองฉนวน ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีการวางแผนการจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยมีส่วนร่วมจากชุมชนในพื้นที่ด้านการจัดการ การวางแผน และความร่วมมือที่ดี แนวทางศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวควรมีการจัดการ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่คลองฉนวนค่อนข้างมีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวน้อย โดยเฉพาะท่อน้ำเย็นมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอยู่พอสมควร อย่างไรก็ตามต้องอาศัยการบริหารจัดการ การวางแผน งบประมาณในการพัฒนา และการมองหาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวตัวอื่น ๆ ในพื้นที่เพื่อพัฒนาควบคู่กันไปด้วย เช่น กิจกรรมพายเรือ เชื่อมโยงประวัติศาสตร์และศาสนา คือ วัดคลองฉนวน วัดเวียง วัดวิภาวดี ตามบริบทที่แตกต่างกันไปของพื้นที่คลองฉนวน อย่างไรก็ตามพื้นที่คลองฉนวนถือว่าตั้งอยู่ในทำเลที่ดี กล่าวคือ เป็นจุดพักรถสำหรับนักท่องเที่ยวที่ขับรถจากประเทศมาเลเซีย ซึ่งน่าจะเป็นจุดแข็งในการสร้างตำแหน่งผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างของคลองฉนวนที่จะเน้นเรื่องโฮมสเตย์

2) องค์ประกอบด้านการจัดการ โดยพื้นที่คลองฉนวนเองก็ควรที่จะเริ่มต้นจากการสร้างกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนการสร้างกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มเรือนำเที่ยว กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มกิจกรรมพิเศษ ฯลฯ เพื่อการกระจายรายได้ให้กับชุมชนและพัฒนาไปสู่มาตรฐานระดับสากล นอกจากนี้ทางกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนจะต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงการบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและมาตรการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวและการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์ การต้อนรับลูกค้า การวางแผนลดหรือจัดการขยะ เป็นต้น

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม โดยการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้นั้นกิจกรรมท่องเที่ยวก็เป็นประเด็นสำคัญจะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี โดยคลองฉนวนนั้นมีผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่สามารถนำมาวางแผนให้เกิดการท่องเที่ยวทั้งปี ตามสโลแกนการท่องเที่ยวของอำเภอเวียงสระ รวมไปถึงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว 1 วันหรือ 2 วัน ในพื้นที่คลองฉนวน ซึ่งอาจจะเน้นการทำกิจกรรม หรือ Event ในการแต่ละช่วง

ของปี โดยเน้นความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวจีนหรือกิจกรรมที่กลุ่มนี้สนใจทำ โดยกิจกรรมอาจจะเป็น 3 วัน 2 คืน เช่น การช่วยเหลือชุมชน โรงเรียน ฯลฯ กิจกรรมกีฬา เป็นต้น หรือการเชื่อมโยงกับตำบลอื่น ๆ ในพื้นที่เวียงสระ และการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ นอกอำเภอ

4) การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การบริหารจัดการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะคนในชุมชน โดยคนในชุมชนจะต้องเป็นหลักในการวางแผน ควบคุม ประเมินผลและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเช่น หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีสนับสนุนการดำเนินนโยบายงบประมาณ ตลอดจนเสริมสร้างทักษะ ความรู้ให้กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในขณะการศึกษาพื้นที่และศึกษาแนวทางการพัฒนา ชาวบ้านมีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มรักษาความปลอดภัย 2) กลุ่มกิจกรรม 3) กลุ่มนักท่องเที่ยว และ 4) กลุ่มรักษาความสะอาด

3. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 4 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการพัฒนาน้ำพุร้อนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนในด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

ด้านมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
องค์ประกอบที่ 1 ด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว			
1. คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ	3.18	1.37	ปานกลาง
2. ความสะอาดของบ่อน้ำพุร้อน	3.06	1.31	ปานกลาง
3. สิ่งอำนวยความสะดวกของบ่อน้ำพุร้อน	3.19	1.35	ปานกลาง
4. ความสะอาดของห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า	3.33	1.32	มาก
5. สิ่งอำนวยความสะดวกของห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า	3.36	1.30	มาก
6. การจัดการด้านความปลอดภัย ตลอดเวลาให้บริการ	3.29	1.39	มาก
7. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	3.19	1.39	ปานกลาง
รวม	3.21	1.35	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวไม่ขึ้นอยู่กับเพศและอายุของนักท่องเที่ยว แต่ทั้งสองเพศมีความพึงพอใจด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ

ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.21 , S.D. =1.35) นักท่องเที่ยวพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าสูงที่สุด ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.36 , S.D. =1.30) รองลงมาด้านความสะดวกของห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.33 , S.D. =1.32) และด้านการจัดการด้านความปลอดภัยตลอดเวลาให้บริการ ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.29 , S.D. =1.39)

ตารางที่ 3 แสดงผลความพึงพอใจของน้ำพุร้อนคลองฉนวน ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

ด้านศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว			
1. แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว	3.54	1.26	มาก
2. ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ	3.36	1.33	มาก
3. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อความยั่งยืน	3.39	1.35	มาก
รวม	3.43	1.31	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่ขึ้นอยู่กับเพศและอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.43 , S.D. =1.31) แยกประเด็นย่อย ด้านแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.54, S.D. =1.26) รองลงมา ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อความยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. =1.35) และด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. =1.33)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับมาตรฐานของบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนในปัจจุบัน

จากการประเมินมาตรฐานหลักและศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ของน้ำพุร้อนคลองฉนวนระดับมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวยังมีเกณฑ์ที่ยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเกณฑ์ประเมินส่วนที่ 1 มีทั้งหมด 5 เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

เกณฑ์ที่ 1 การศึกษาด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ มีผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำผิวดินของน้ำพุร้อนคลองฉนวนสอดคล้องกับสูตรคัลด์ แก้วอ่อนและคณะ (2553) ที่ได้ทำการศึกษาคูณสมบัติทางกายภาพและทางเคมีของน้ำพุร้อนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีความใกล้เคียงกับน้ำพุร้อนคลองฉนวนอำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานีบริเวณอำเภอเวียงสระกับจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ติดกันและความคล้ายกับของพื้นที่ที่มีบริเวณที่ศึกษาใกล้กับบ่อน้ำหรือคูคลอง โดยมีการศึกษาอุณหภูมิ ค่าพีเอช ค่าความ

นำไฟฟ้า ค่าความขุ่น ความกระด้าง ปริมาณคลอไรด์ ปริมาณซัลเฟต ปริมาณซิลิกา แมกนีเซียม โพแทสเซียม และแคลเซียม แต่น้ำพุร้อนคลองฉนวนอุณหภูมิต่ำกว่า 36 องศา จึงสามารถพัฒนาได้ในทิศทางที่เป็นน้ำพุเย็น บ่อน้ำพุหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทอื่น ๆ เช่น การเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ การทำกิจกรรมเชิงสุขภาพด้านการกีฬาทางน้ำ เป็นต้น การตรวจพบของน้ำพุร้อนยังคงมีโลหะหนักที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาจำนวน 3 ชนิด ได้แก่ 1) ทองแดง 2) แมงกานีส และ 3) ตะกั่ว ค่าความเป็นพิษจากธาตุโลหะหนักเพียงเล็กน้อยแต่บริเวณดังกล่าว มีการไหลเวียนของน้ำในบริเวณน้ำพุลงสู่คลองฉนวนจึงทำให้น้ำบริเวณนั้นไม่เน่าเสียเนื่องจากมีการปริมาณของแมงกานีสอยู่เล็กน้อยและมีการหมุนเวียนของปริมาณออกซิเจนภายในน้ำบริเวณนั้น

เกณฑ์ที่ 2 การศึกษาด้านห้องบ่อแช่น้ำร้อน โดยมีการก่อสร้างด้วยชาวบ้านเองโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติที่ไม่ต้องมีการลงทุน มีการแบ่งและจำกัดบริเวณที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถเล่นน้ำได้ โดยไม่มีการแช่น้ำพุร้อนโดยตรง แต่ยังไม่มีการสร้างห้องแช่น้ำพุร้อน บ่อแช่น้ำร้อน สอดคล้องกับพิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์, เบญจพร แก้วอุไทย, กนกวรรณ แก้วอุไทย, ฉัตรชัย เงินแสงสรวย และวิเวก ผิดดำ (2558) ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีการบริการกิจกรรมเล่นน้ำมากที่สุด

เกณฑ์ที่ 3 การศึกษาด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ต้องมีการปรับปรุงด้านห้องอาบน้ำ/ ห้องสุขา/ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะและพื้นที่คลองฉนวนต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ใช้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดการแช่น้ำพุร้อนและไม่ก่อให้เกิดการแพร่เชื้อโรคต่อผู้ใช้บริการ รวมถึงการจัดการส่วนด้านห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า เดิมชาวบ้านมาใช้บริการแล้วกลับไปเปลี่ยนเสื้อผ้าที่บ้านตนเอง สอดคล้องกับบุตรีทองดี (2553) ที่ได้แนะนำการพัฒนาพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวด้านสาธารณสุขภาคพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

เกณฑ์ที่ 4 การศึกษาด้านการจัดการด้านความปลอดภัย มีแผนการจัดการด้านความปลอดภัย ต่อนักท่องเที่ยวช่วงเวลาที่เปิดให้บริการ โดยมีการหมุนเวียนชาวบ้านและจัดเวรที่ได้ผ่านการอบรมช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางน้ำคอยดูแลนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินมีการประสานไปยังโรงพยาบาลเชิงสระ เพื่อทำการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้ทันเวลา ทั้งนี้ การใช้บริการของนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้งต้องฟังคำแนะนำจากนักสื่อสารความหมายคลองฉนวนก่อนจึงสามารถใช้บริการได้ ซึ่งสอดคล้องกับคู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (2557) ที่ได้เน้นย้ำเรื่องการจัดการความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวรวมถึงมีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีการเตรียมอุปกรณ์ปฐมพยาบาลในบริเวณที่ให้บริการ

เกณฑ์ที่ 5 การศึกษาด้านการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติปกคลุมไปด้วยสวนปาล์มของชาวบ้าน ไม่มีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่มีผลกระทบต่อทัศนียภาพและภูมิประเทศเดิม ไม่มีผลกระทบต่อกิจกรรมท่องเที่ยวบริเวณน้ำพุร้อนคลองฉนวน รวมถึงการจัดการของเสียอย่างถูกต้อง เนื่องจากหมู่บ้านคลองฉนวน ได้เป็นต้นแบบของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านจึงมีความตระหนักต่อการ

ดูแลสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับอุไร บุตรทองดี (2553) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่วิจัยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว 4 ด้านคือ 1) ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก 3) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น 4) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ

จากการประเมินมาตรฐานหลักน้ำพุร้อนคลองฉนวนยังสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องตามเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้ต้องผ่านศักยภาพของน้ำพุร้อนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีทั้งหมด 3 เกณฑ์ มีการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

เกณฑ์ที่ 1 ศึกษาแหล่งน้ำพุร้อนด้านการมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว ได้ผลการประเมิน 4 คะแนนเต็ม 50 คะแนน โดยรายละเอียดที่ได้คะแนนจะเป็นการคงอยู่ของสภาพเดิมที่เป็นธรรมชาติยังไม่ได้มีการดัดแปลงลักษณะของน้ำพุร้อนเป็นธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวนิยมมาแช่เพื่อรักษาโรค แต่คะแนนยังคงต่ำอยู่ เนื่องจากไม่สามารถประเมินในส่วนของปริมาณน้ำที่ไหลออกมาได้มากนักเพราะมีการไหลของออกสู่คลองฉนวนและน้ำมีระดับสูงจึงสามารถทำกิจกรรมนอกเหนือจากการแช่น้ำร้อนได้ อุณหภูมิของน้ำไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งน้ำพุร้อนได้ ไม่มีกลิ่นของกำมะถัน น้ำพุร้อนจุดที่ 1, 2 และ 3 มีความเหมาะสมให้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่นักท่องเที่ยวไม่สามารถลงแช่น้ำได้ เนื่องจากความเชื่อและการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบริเวณบ่อนั้น ๆ

เกณฑ์ที่ 2 ศึกษาศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ผลการประเมินได้เต็ม 25 คะแนน ทุกข้อได้คะแนนเต็ม เนื่องจากการเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนคลองฉนวนมีการเข้าออกได้ถึง 3 ทาง และได้รับความร่วมมือจากเจ้าของพื้นที่จัดสรรการเข้าถึงได้สะดวก แต่พื้นที่ยังคงเป็นดินแดงแต่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมีการระดมชาวบ้านและนักเรียนทำถนนที่ใช้วัสดุเป็นหินที่มีการระดมทุน และปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากทางอำเภอเวียงสระ จัดสรรงบประมาณให้ทำถนนคอนกรีต บริเวณทางเข้าแต่ยังไม่ถึงบ่อน้ำพุร้อน พื้นที่แหล่งน้ำพุร้อนมีขนาดใหญ่มีจำนวน 3 บ่อ แต่ละบ่อขนาดใกล้เคียงกัน ไม่มีการบุกรุกพื้นที่บริเวณแหล่งน้ำพุร้อน และมีกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากการแช่น้ำพุร้อน เช่น มีกิจกรรมพายเรือลอยได้ เล่นน้ำ เดินชมธรรมชาติ เรียนรู้การแทงปาล์ม เป็นต้น

เกณฑ์ที่ 3 ศึกษาการจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ได้คะแนนประเมิน 30 เต็ม 50 คะแนน คะแนนเพิ่มขึ้นจากการประเมินครั้งที่ 1 โดยทีมงานบริการวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว ของวิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยมีคะแนนจากประเด็นด้านบริเวณน้ำพุร้อนยังคงธรรมชาติเดิมไว้ มีการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนแต่ยังคงสภาพธรรมชาติ มีการจัดแบ่งการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ มีการจัดการด้านขยะแต่ยังคงพบเห็นขยะอยู่บ้าง และมีจุดเด่นในการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการตัดสินใจ การวางแผน รวมถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แต่ประเด็นอื่น ๆ ยังคงต้องมีการพัฒนา เช่น การมีการจัดการด้านน้ำเสีย และมีระบบบำบัด จัดแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนจากการใช้ประโยชน์ของน้ำพุร้อนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. การศึกษาแนวทางพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวน

การศึกษาแนวทางการพัฒนานักวิจัยร่วมกับชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย นำข้อที่ไม่ผ่านการประเมินหรือได้คะแนนต่ำ มีระดมความคิด มีดังต่อไปนี้

1) ส่วนที่ 1 เกณฑ์ที่ 1 คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ ข้อที่ไม่ผ่านเรื่องของอุณหภูมิที่ต่ำกว่า 36 องศาเซลเซียส จึงทำให้ไม่สามารถปรับปรุงได้ แต่ทั้งนี้ ชาวบ้านได้คิดและวางแผนจัดทำแนวกันบริเวณน้ำไหลออกเพื่อคงอุณหภูมิไว้ให้อยู่ระหว่าง 37-42 องศาเซลเซียส

2) ส่วนที่ 1 เกณฑ์ที่ 2 บ่อแช่น้ำพุร้อน ได้วางแผนและเสนอแผนให้แก่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่เพื่อจัดทำป้ายและสื่อต่าง ๆ ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับน้ำพุร้อนธรรมชาติ โดยออกแบบให้เป็นลักษณะของวัฒนธรรมภาคใต้ เช่น การให้ตัวการ์ตูนมโนราห์ หรือหนังตะลุงเพื่อสื่อความหมาย ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การพัฒนาต่อเนื่องของบริเวณโดยรอบที่ต้องมีพื้นผิววัสดุปูพื้นกันลื่น มีการสร้างบ่อแช่น้ำร้อนติดตั้งกริ่งสัญญาณ และติดตั้งนาฬิกาที่มองเห็นได้ชัดเจน

3) ส่วนที่ 1 เกณฑ์ที่ 3 ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ล็อคเกอร์ มีการวางแผนและของงบประมาณเพื่อทำศาลาอเนกประสงค์ โดยให้มีห้องอาบน้ำ และห้องสุขาแยกชาย หญิง พร้อมติดตั้งสัญลักษณ์ให้ชัดเจน จัดทำราวจับสำหรับผู้พิการให้สามารถใช้บริการได้สะดวกและปลอดภัย

4) ส่วนที่ 1 เกณฑ์ที่ 4 การจัดการด้านความปลอดภัย ขาดอุปกรณ์ด้านระบบการเตือนภัย และอุปกรณ์ดับเพลิง บรรจุใส่ในแผนงบประมาณในปี 2563

5) ส่วนที่ 2 เกณฑ์ที่ 1 ด้านปริมาณน้ำที่ออกมา ลักษณะของน้ำพุร้อน ความร้อนไม่ร้อน ขนาดของบ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ และเป็นสถานที่ที่มีผู้นิยมมาอาบน้ำเพื่อรักษาโรคมีน้อยกว่า 2,000 คน การวางแผนด้านพัฒนาต้องเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์มาตรฐานก่อน จึงจะสามารถประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวนิยมมาใช้บริการ

3. การศึกษาด้านพัฒนาแหล่งบ่อน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น ระหว่างการทำวิจัยสามารถพัฒนาได้โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านและกรรมการที่จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยว มีทั้งหมด 3 หัวข้อ คือ 1) การพัฒนายูมัคคุเทศก์ 2) การศึกษาดูงานด้านการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว และ 3) การวางแผนร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยวเวียงสระ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การพัฒนายูมัคคุเทศก์ ผู้วิจัยร่วมมือกับนักสื่อความหมายท้องถิ่นของอำเภอเวียงสระ ได้ออกแบบและทำการอบรมนักเรียนที่เข้าร่วมโดยให้ทุกคนทราบข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน โดยมีการเล่าจากชาวบ้าน ได้ให้ทดลองนำเที่ยวกับนักท่องเที่ยวจริง และมีการจัดเวรสลับกันเป็นช่วงเวลาปิดภาคเรียน และวันหยุด

2) การจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อการบริหารจัดการเบื้องต้น

3) การศึกษาดูงานด้านการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว ชาวบ้านวิเคราะห์พื้นที่ของตนเองกับสถานที่ที่จะไปศึกษาดูงาน พบว่า การดูงานไปบริเวณบ้านสวนกล้วย เป็นอำเภอเดียวกัน เนื่องจากชาวบ้านและนักวิจัย

มองเห็นถึงศักยภาพของแหล่งชุมชนบ้านสวนกล้วย ว่าสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเชื่อมโยงมาแหล่งน้ำพุร้อนคลองฉนวนได้

4) การวางแผนร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยวเวียงสระ โดยกลุ่มการท่องเที่ยวคลองฉนวนได้สมัครสมาชิกเข้าร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยวเวียงสระเพื่อการประสานงานระหว่างพื้นที่ และการจัดการที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

4. การศึกษาวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการพัฒนาน้ำพุร้อนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ประเด็นด้านการอภิปรายผลด้านความพึงพอใจต่อการพัฒนาน้ำพุร้อนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของน้ำพุร้อนคลองฉนวน มีประเด็นสำคัญที่หลังจากการได้รับข้อมูลของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ นักวิจัยและกลุ่มท่องเที่ยวคลองฉนวนนำผลไปวางแผนต่อเนื่องสำหรับการพัฒนา และในปัจจุบัน (พ.ศ. 2562) ได้มีการติดตามเรื่องการของบประมาณ รวมถึงรายละเอียดด้านการพัฒนา โดยวิเคราะห์จากผลที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม โดยมีการอภิปรายผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

การประชาสัมพันธ์สำหรับน้ำพุร้อนคลองฉนวนควรมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวใช้บริการน้ำพุร้อนคลองฉนวน มีผู้ที่ใช้บริการสวดคล้องกับวิดิเนีย มายอร์ (2555) ที่ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง นักท่องเที่ยวเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ และอายุต่ำกว่า 20 ปี เป็นคนภูมิลำเนาภาคใต้ ส่วนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาให้น้ำพุร้อนคลองฉนวน คือ ด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับคุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เลือกมาใช้บริการยังคงคำนึงถึงคุณภาพของน้ำ สอดคล้องกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) ได้ชี้ประเด็นด้านคุณภาพน้ำที่เหมาะสมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจะส่งผลเกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการและกลับมาใช้บริการซ้ำได้ ด้านวัสดุที่ใช้ส่งน้ำเพื่อนำไปให้บริการมีความเหมาะสมกับอุณหภูมิของน้ำ รวมถึงไม่มีผลกระทบต่อสารในน้ำพุร้อน บริเวณใกล้เคียงนักท่องเที่ยวเห็นควรให้กลุ่มท่องเที่ยวเพิ่มเติมป้ายอุณหภูมิของน้ำและคุณสมบัติของน้ำให้เห็นชัดเจน ก่อนเวลาที่เปิดให้นักท่องเที่ยวใช้บริการควรมีการจัดการก่อนและระหว่างวัน โดยให้มีการกรอง ใบไม้หรือวัสดุออกจากแหล่งน้ำ ออกก่อนเปิดให้บริการ

ด้านความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกของห้องแช่น้ำพุร้อน บ่อแช่น้ำพุร้อน หรือสระว่ายน้ำ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญน้อยต่อห้องแช่ บ่อแช่ หรือสระว่ายน้ำ เนื่องจากน้ำพุร้อนคลองฉนวนเป็นสถานที่ธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวเห็นควรว่าไม่ต้องทำเป็นห้องแช่ บ่อแช่ แต่ให้ปรับคำว่าสระว่ายน้ำ เป็นบริเวณแช่น้ำมากกว่าการสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ สอดคล้องกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2548; อัครวิณ แสงพิกุล 2558 ที่มุ่งเน้นความแตกต่างของแหล่งน้ำพุร้อนแต่ละพื้นที่ทั้งในด้านลักษณะกายภาพของพื้นที่และด้านการจัดการพื้นที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในดินแดนที่แปลกใหม่ควบคู่กับประสบการณ์ที่ได้รับในการเดินทางขณะเดียวกันด้านผลการตรวจวัดคุณภาพทางชีววิทยาในบริเวณที่ให้บริการ ขณะที่เปิดให้บริการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ยังคงมีความสำคัญและควรปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Lin et.al (2010) ที่ยังคงมีประเด็นด้านแหล่งน้ำดิบที่ใช้แล้วสามารถเกิดมลพิษได้ ซึ่งอาจจะได้รับจากบริเวณใกล้เคียง เช่น สถานที่พักผ่อน การจัดงานนิทรรศการ (งานวัด)

ด้านการจัดการด้านความปลอดภัย ตลอดเวลาให้บริการซึ่งควรมีการจัดหาด้านห้องพยาบาลพร้อมอุปกรณ์ที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลาให้บริการ ด้านมีโทรศัพท์พร้อมแจ้งเหตุขัดข้องที่มีประสิทธิภาพ และพร้อมใช้งาน และด้านการติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงที่มีประสิทธิภาพและพร้อมใช้งาน

ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับอุไร บุตรทองดี (2553) ที่ได้เสนอแนวทางพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น และด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และบริเวณน้ำพุร้อนคลองฉนวน มีการจัดการด้านการรองรับขยะของนักท่องเที่ยว มีถังขยะในบริเวณพื้นที่ให้บริการที่เพียงพอ มีสภาพดี มิดชิด ไม่ส่งกลิ่น และไม่ทำให้เสียทัศนียภาพ ด้านมีการจัดการน้ำเสียที่ถูกหลักสุขาภิบาล และด้านแผนการติดตามด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมและด้านการขุดเจาะและการสูบน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ เป็นตามพระราชบัญญัติน้ำบาดาล

น้ำพุร้อนคลองฉนวนในด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ สามารถจัดเป็นแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว คือน้ำพุร้อนธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ และในอนาคตสามารถบริหารจัดการด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อความยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

1. เชิงวิชาการ

1.1 ทราบข้อมูลด้านความแตกต่างของระดับมาตรฐานของน้ำพุร้อนของเกณฑ์การประเมินและสามารถพัฒนาเกณฑ์ย่อยของแหล่งท่องเที่ยวลักษณะพิเศษและปรับเกณฑ์ที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวของน้ำพุร้อนในอุณหภูมิที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และให้สามารถพัฒนารูปแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ได้

1.2 ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาน้ำพุร้อนคลองฉนวนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1.3 ทราบถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาน้ำพุร้อนสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2. เชิงสาธารณะ

2.1 ชุมชนสามารถนำผลงานวิจัยไปพัฒนาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้ เช่น การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมจากนักท่องเที่ยวผลิตข้าวไร่คลองฉนวน การจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่พิเศษประเภทน้ำพุร้อนที่อยู่ท่ามกลางพืชผลการเกษตรของชาวบ้าน

2.2 ชุมชนสามารถเป็นต้นแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยนำวัตถุดิบ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่แล้วปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้น โดยผ่านการจัดการโดยชุมชนเอง ทำให้ทุกคนในชุมชนตระหนัก รักบ้านเกิด และสามารถปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกสำหรับการจัดการชุมชนด้วยตนเอง โดยมีพื้นฐานความรู้จากการให้บริการวิชาการของหน่วยงานสถานศึกษา

3. เจริญนโยบาย

3.1 จังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถชูอัตลักษณ์ใหม่สำหรับการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยกำหนดมาตรการ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าสู่จังหวัด โดยมีการขายบัตรเข้าเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ชื่อ 1 ครั้ง เข้าได้ทุกสถานที่ และกำหนดช่วงวันที่จะไปใช้บริการ

3.2 กำหนดนโยบาย ประกาศ หรือมาตรการ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของสุขภาพ เช่น การจัดเส้นทางสุขภาพสุราษฎร์ธานี สำหรับการดิงนักท่องเที่ยวเดินทางในอำเภอเมืองฯ ก่อนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น เกาะสมุย เกาะพะงัน เขื่อนรัชชประภา เป็นต้น

3.3 ผู้ประกอบการที่ทำโปรแกรมทัวร์เส้นทางสุขภาพ ตามประกาศของจังหวัด มีสิทธิ์ในการประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการของจังหวัดได้ ทำข้อตกลงความร่วมมือในการใช้บริการจากทางหน่วยงานรัฐได้ เป็นต้น

4. เชิงพาณิชย์

4.1 ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพิ่มโปรแกรมนำเที่ยวและกิจกรรมเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมาในบริเวณคลองฉนวน โดยให้รายได้สู่ชุมชนโดยการจัดให้นักท่องเที่ยวความหมายในชุมชนนำเที่ยว สนับสนุนซื้อร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

4.2 ผู้ประกอบการท่องเที่ยวสามารถเชื่อมโยงเส้นทางจากแหล่งท่องเที่ยวหลักจากจังหวัดภูเก็ต กระบี่ และเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ เปิดเส้นทางใหม่สำหรับผู้สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

5. การต่อยอดงานวิจัย

5.1 ควรมีการศึกษาด้านการสร้างแผนเส้นทาง เช่น การคมนาคม จากแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมายังจุดหมายปลายทางน้ำพุร้อนคลองฉนวน

5.2 ควรมีการศึกษาและออกแบบในสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกับภาครัฐ เอกชนและชุมชน และได้เสนอสู่การประชุมระดับอำเภอเพื่อสนับสนุนให้ของประมาณในปีถัดไปเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐานการเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

5.3 ควรมีการศึกษาด้านโปรแกรมทัวร์สำหรับการเพิ่มเส้นทางใหม่และสร้างเส้นทางเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ครบถ้วนและสามารถเป็นหนึ่งในทางเลือกของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่สามารถแวะมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองสุราษฎร์ธานี

5.4 ควรมีการศึกษามาตรฐานแหล่งน้ำอื่น ๆ เช่น มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประเภทบ่อน้ำผุด เป็นต้น

References

- Acharyabout, P. (2010). Hydrotherapy using Hot Spring. [Electronic version]. *Journal of Yala Rajabhat University*.5(1), 87 - 100.
- Bodthongdee, U. (2010). Guidelines for the development of tourism potential of Chulabhorn 8 Project, Lamphun Subdistrict Ban Na San District, Surat Thani Province. Thesis. International School of Tourism. Surattthani Rajabhat University.: Surat thani.
- Buaket, S. (2558). The project development process of health resort : case studies of Tao Garden Health Spa & Resorts and Panviman Chiangmai Spa Resort. Thesi the Master of Housing Development Program in Real Estate, Chulalongkorn University.
- Chuamuangphan, N., Srisomyong, N., Wachirakajorn, T., Prayoonchart, J. & Samalapha, S. (2018). The study of types of community participation for community based tourism development at Nong Ya Plong hot spring, Petchburi province. Proceeding of UTCC Academic Day 2, June 8, 2018, University of the Thai Chamber of Commerce, 1250 - 1264.
- Esichaikul R., & Songsoontornwong C. (2009). Tourism Promotion for Senoir Tourists from Europe to Thailand. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Jaaoh, D., Intan, M., & Jhelee, A. (2019). Study of Water Quality and Some Minerals from Consumer Source in the Community of Bor Nam Ron, Aomphoe Betong, Yala Province. *YRU Journal of Science and Technology*, 4(1), 14 - 18.
- Kaew-on, S., Noipa, A & Sungpud, J. (2009). The Physical and Chemical Properties of Hot spring Waters in Nakhon Si Thammarat Province. *Wichcha journal*. 1(29), 63 - 74.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. (1970). "Determining Sample Sample Size for Research Activities," *Educational and Psychological Measurement*. 30(3) : (608).
- Leawroongruang, A. (2011). Thai tourists behavior for Visiting San Kamphaeng Hot Spring in Chiang Mai Province. Chiang Mai University: Chiang Mai.
- Lin et.al .(2010). Field observations and management strategy for hot spring wastewater in Wulai area, Taiwan. pp.61(9):2309 - 16.
- Line Store.(2018). Creator Sticker. [Online]. Retrieved : Oct, 3, 2018, from: <https://store.line.me/stickershop/product/1136155/th>
- Mayor, V. (2012). A study of Motivations and Satisfactions of Tourists Visiting Rajsawarin and Pornrang Hot Spring in Ranong Provice. Bangkok: Dhurakij Pundit University.

- Ministry of Public Health. (2016). Medical Hub 2017-2026. [Online]. Retrieved : Oct, 3, 2018, from: <http://203.157.7.120/fileupload/2560-102.pdf>.
- Ministry of Tourism and Sport. (2018). Thailand Tourism Standard. [Online]. Retrieved: June 6, 2018, from: <http://thaits.org>.
- Moungdit., N. (2016). Guidelings of Tourist Attractive Strategy Development: Pornrang Hotspring Ranong Province. Proceeding of Research 4.0 Innovation and Development SSRU's 80th Anniversary 1(8), 1258 - 1266.
- Nakphin, S., Tripongpan, K. & Tichinthon, S. (2016). Academic Service of Klong Chanuan Hot Spring Assessment. International School of Tourism. Suratthani Rajabhat University: Surat thani.
- Pensup, S. & Saengsiroj, P. (2015). Behavior and Satisfaction of Thai Tourists towards Tourism, Raksawarin Hot Spring, Ranong Procince, Thailand. Suan Sunandha Rajabhat University: Bangkok.
- Petcharaporn, N. (2015). The behavior and satisfaction of Thai Tourist on visiting Kho Kret (Kret Island), Nonthaburi Province. [Electronic version]. *Panyapiwan Journal*. 7(2), 63 - 72.
- Pongsakornrunsilp, P, Kaewauthai, B & Ngunsansaruan, C. (2015). Guidelines for the development of facilities in the Klong Thom hot springs hot springs Krabi. Thailand Scidence Research and Innovation (TSRI).
- Pongsawat, S. (2015). Alternative : A study on water quality and the amount of certain minerals in the area above and inside hot spring pipe, in the Bang Phra reservoir, Chonburi province, from May to August 2011. *Burapha Science Journal*, 18(2), 179 - 194.
- Pongwiritthorn, R. (2015). Development guidelines for sustainable agro-tourism: Pang Da Royal Project. *Suranaree Journal of Social Science*, 9(1), 19 - 35.
- Sangpikul, A. (2007). Segmenting the Japanese Senior Travel Market: Implications for Thailand's Tourism Industry. *Journal of Hospitality & Tourism*, 5(1): 95 - 106.
- Srithong, A. (2016). Hot Spring (Onsen): An Innovation of Tourism Management for Health and Therapy by Community's Participation. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(2): 179 - 192.
- Top Lab Consultant. (2018). Surface water quality analysis report Klong Chanuan Hot Spring Project. pp. 2 - 5.

Waseeweerasi, W. (2015). influential factors and relationship with fund management of health insurance fund committee at the local level Banmi district, Lopburi province. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 9(2):210 - 218.

Yingyong, N. (2015). The satisfaction with the use of hot springs reflecting service. Research. International School of Tourism, Surattthani Rajabhat University.

Kessini Tirpongpun Tourism Management (MBA-TRM)
Surattthani Rajabhat University, Lecturer of Hospitality Industry
Management (Tourism).